

Кофанов О.Є.,
асистент кафедри інженерної екології
Інституту енергозбереження та енергоменеджменту
Національного технічного університету України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ПОРІВНЯННЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕС-КЛІМАТУ УКРАЇНИ

COMPARISON OF THE INNOVATIVENESS AND COMPETITIVENESS OF THE UKRAINIAN BUSINESS CLIMATE

Kofanov O.,
assistant of the Department of Environmental Engineering
Institute of Energy Saving and Energy Management
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

АНОТАЦІЯ. Розвиток інноваційної складової економіки країни, зокрема стартап-індустрії, є сьогодні першочерговим завданням. Тому мета дослідження полягає у визначенні пріоритетних напрямків розвитку інноваційної політики України для підвищення конкурентоспроможності держави та покращення бізнес-клімату для реалізації стартапів. Встановлені країни-лідери Європейського регіону, які мають найвищі рейтинги за міжнародними індексами та найкращий бізнес-клімат для розвитку стартап-індустрії. Визначено позиції України у рейтингу країн європейської спільноти. **КЛЮЧОВІ СЛОВА:** стартап-проект, інновація, індекс, стартап-індустрія, конкурентоспроможність.

ABSTRACT. The development of the innovative economy and well-grown startup industry is among the most important goals of the country. Therefore, the purpose of this study was to determine the key directions for the Ukrainian innovation policy in order to increase the competitiveness of the country and to improve the business climate for the startup development. It was found that Switzerland is a leading country in the European region according to the Global Innovation Index (GII), Global Competitiveness Index (GCI) and Index of Economic Freedom (IEF), while Finland is a leading country according to the Networked Readiness Index (NRI). The best business climate for the startup development was found in the United Kingdom. It was also determined that in comparison with the highest rating country (100 %) the position of Ukraine in the European region is the following: 70.1 % in the GCI, 70.0 % in the NRI, 59.0 % in the IEF and 55.6 % in the GII. It was established that contribution of Ukraine to the European startup industry is 2.4 %.

KEYWORDS: startup, innovation, index, startup industry, competitiveness.

Вступ. Розвиток інноваційної складової економіки країни, зокрема стартап-індустрії, стає сьогодні першочерговим завданням. Крім того, розробка інноваційної стратегії держави потребує чіткого розуміння слабких місць, перспективних завдань, а також необхідності врахування досвіду країн, які досягли успіху. Отже, для моніторингу стану економічної інноваційної діяльності України у дослідженні застосовуємо комплексні міжнародні індекси і рейтинги, які надані впливовими міжнародними організаціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У результаті аналізу літературних джерел встановлено, що міжнародні індекси та рейтинги економік країн доцільно застосовувати для характеристики суспільно-економічних явищ та порівняння країн між собою. Зокрема, доцільність їх застосування для України підтверджується у працях [1–3]. Крім того, всесвітні індекси (зокрема, інновацій, ведення бізнесу, розвитку людського потенціалу, конкурентоспроможності тощо) використовуються інвесторами та міжнародними корпораціями для вимірювання інвестиційної привабливості країни, оскільки вважається, що ці індекси досить прецизійно відображають стан і перспективи розвитку економіки [4, 5]. У зв'язку з цим, підвищення позицій держави у світових рейтингових системах сприятиме підвищенню конкурентоспроможності її економіки. При цьому для досягнення успіху у глобальній економічній системі країнам необхідно переходити до моделі інформаційного суспільства, тобто розвитку на базі знань, високих технологій та інновацій [5].

Серед показників призначених для порівняння країн за рівнем інноваційного розвитку, Мікова Н. С. акцентує увагу на індексах економіки знань, електронної готовності та глобальному індексі інновацій [5]. Доцільність використання глобального індексу інновацій для порівняння економік країн та оцінки їх інноваційного потенціалу доводиться також у

роботі [6]. Автор зауважує, що цей індекс є одним з головних показників інноваційної діяльності в світі, а його застосування під час розробки стратегії інноваційного розвитку держави надає можливість запроваджувати досвід найбільш успішних країн.

Автори робіт [7, 8] пропонують використовувати глобальний індекс конкурентоспроможності для порівняння країн і прогнозування шляхів їх розвитку, у тому числі в інноваційній сфері. Ще одним показником добробуту країни вважається економічна свобода. Описанню її сутності та складників присвячено праці [8–11].

Мета дослідження полягає у визначенні пріоритетних напрямків розвитку інноваційної політики України для підвищення конкурентоспроможності держави та покращення бізнес-клімату для реалізації стартап-проектів.

Постановка проблеми дослідження. Інноваційна діяльність є одним з ключових чинників конкурентоспроможності держави та важливим інструментом для подолання економічних, суспільних та екологічних криз, включаючи продовольчі проблеми та бідність, питання водопостачання, якості життя, освіти й охорони здоров'я, забезпечення сталого розвитку суспільства й біосфери та інших нагальних проблем людства. Фактично, інноваційна діяльність є одним з ключових інструментів спрямованих на підвищення темпів зростання економіки країни, а отже і добробуту її громадян.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для дослідження обрано опубліковані у 2017 р. глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) [12], індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) [13] і глобальний індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) [14], а також опублікований у 2016 р. індекс мережевої готовності (The Networked Readiness Index) [15]. Для порівняльного аналізу використано індекси (рис. 1, 3–5) у відсотках по відношенню до максимального значення серед країн, територія яких частково або повністю розташована у Європі, включаючи асоційовані з ЄС країни (країни Європейського регіону).

Як ключовий індикатор інноваційності економіки та сприятливості бізнес-клімату України використовуємо глобальний індекс інновацій, який кожного року репрезентується Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO) та її партнерами. Цей індекс характеризує інноваційну діяльність країн та економік світу за допомогою більш ніж 80 індикаторів, включаючи політичне середовище, освіту, інфраструктуру і особливості ведення бізнесу [12].

З рис. 1 видно, що країною Європейського регіону з найбільшим індексом інновацій є Швейцарія, яку взято за 100 %. Інноваційний рейтинг України складає 55,6 % від показника Швейцарії, що свідчить про не дуже міцну позицію нашої країни у європейському інноваційному просторі та вказує на необхідність подальшого розвитку високотехнологічних та наукоємних сфер промисловості. Аналіз досвіду Швейцарії показав, що вона змогла досягти успіху за рахунок органічного поєднання усіх складових інноваційної інфраструктури – удосконалення системи освіти, встановлення зв'язків між університетами та бізнесом тощо. В Україні спостерігається певна незбалансованість інноваційної інфраструктури та відсутність міцних і тривалих зв'язків між її складовими.

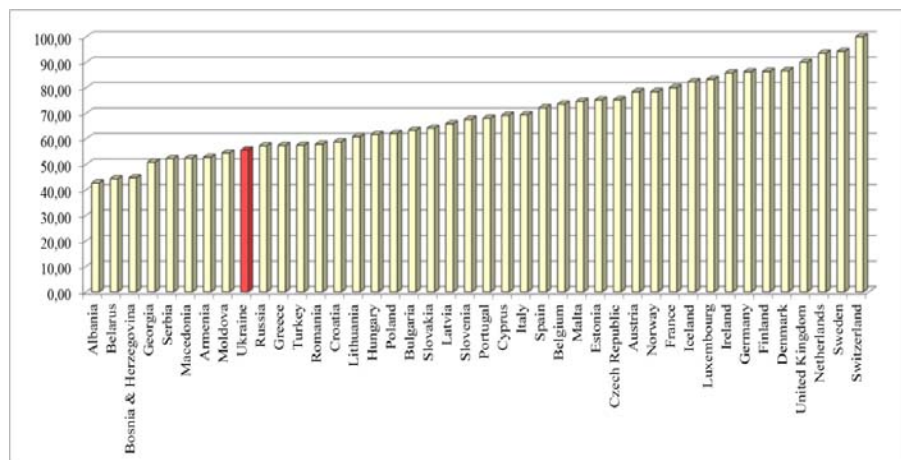

Рис. 1. Позиція України у рейтингу глобального індексу інновацій серед

країн Європейського регіону, % [побудовано автором на основі обробки статистичних даних [12], позначення – мовою оригіналу].

Зауважимо, що важливими складовими інноваційного потенціалу країни є рівень успішності стартап-проектів й ступінь розвиненості стартап-індустрії. У зв'язку з цим проаналізовано розподіл стартап-проектів серед країн Європейського регіону станом на 2016 р. за даними організації Startup Ranking [16] (рис. 2). Для оформлення рис. 2 використано елементи графічного дизайну сервісу Freerik. Внесок України у загальноєвропейську стартап-індустрію становить 2,4 %, що є достатньо хорошим показником. При цьому найзначнішим є внесок Великої Британії – майже 17 % від загальноєвропейської кількості успішних стартап-проектів.

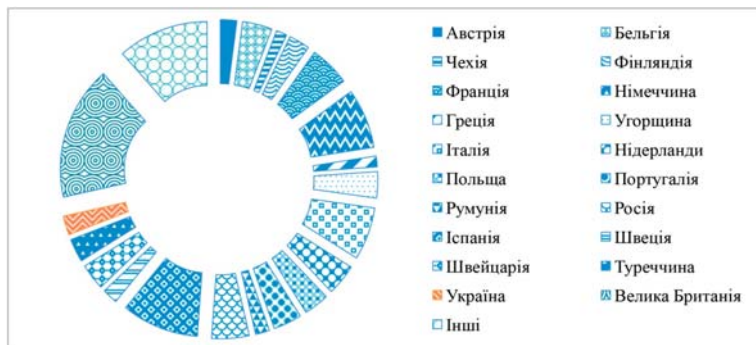

Рис. 2. Розподіл інноваційних стартап-проектів у країнах Європейського регіону [побудовано автором на основі обробки статистичних даних [16]].

Глобальний індекс конкурентоспроможності (або індекс глобальної конкурентоспроможності) публікується Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) та розраховується на основі статистичних даних і результатів опитування керівників компаній [14, 17]. При складанні індексу враховується те, що економіки країн знаходяться на різних етапах розвитку, а під конкурентоспроможністю держави розуміється її здатність забезпечувати стійкі та стабільні темпи економічного зростання. При цьому країни з більш високими показниками конкурентоспроможності здебільшого забезпечують

вищі рівні добробуту громадян [17].

Глобальний індекс конкурентоспроможності включає більше сотні показників, об'єднаних у 12 груп, включаючи рівень технологічного розвитку, інноваційний потенціал, макроекономічну стабільність, здоров'я і початкову освіту, вищу освіту та професійну підготовку тощо. І для досягнення успіху необхідно враховувати усі групи чинників, а також взаємозв'язки між ними [17]. Важливою складовою міжнародної конкуренції є людський капітал і забезпечення гідного рівня життя населення [18]. Провідну позицію, відповідно до рис. 3, у даному рейтингу знову таки займає Швейцарія, по відношенню до якої рейтинг України становить 70,1 %.

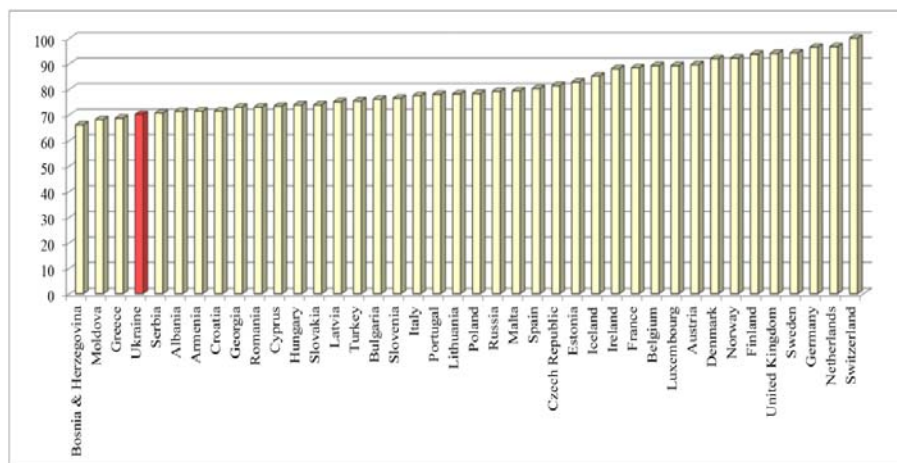

Рис. 3. Позиція України у рейтингу глобального індексу конкурентоспроможності серед країн Європейського регіону, % [побудовано автором обробкою статистичних даних [14], позначення – мовою оригіналу].

Важливим комплексним показником інноваційності держави є індекс мережевої готовності, який публікується Всесвітнім економічним форумом та використовується для характеристики рівнів розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у країнах світу [15, 19]. Сьогодні цей індекс вважається одним з найбільш точних показників рівнів розвитку інформаційного суспільства країни, а також її потенціалу і можливостей.

Вважається, що існує тісний зв'язок між розвитком ІКТ та економічним благополуччям держави. Індекс враховує більше 50 показників та розраховується на підставі статистичних даних й комплексного опитування керівників компаній [19]. Відповідно до рис. 4, перше місце серед країн Європейського регіону посідає Фінляндія, а рейтинг України становить 70,0 % від максимального значення, що є достатньо хорошим результатом.

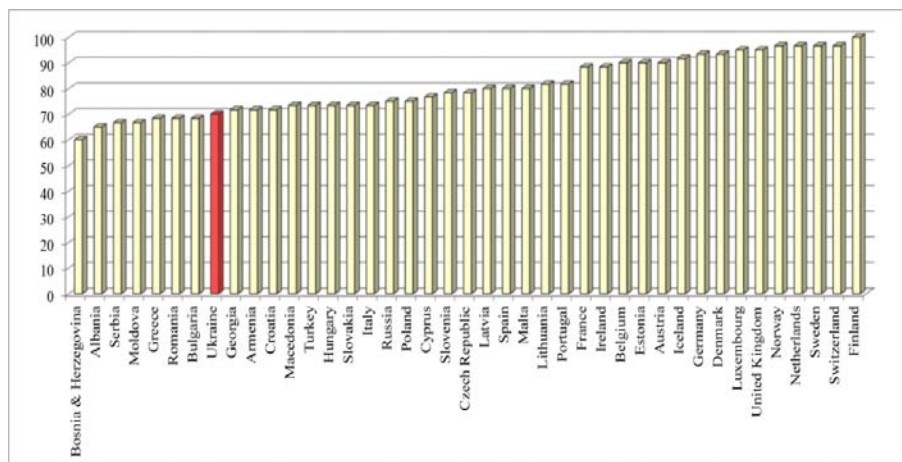

Рис. 4. Позиція України у рейтингу індексу мережевої готовності серед країн Європейського регіону, % [побудовано автором на основі обробки статистичних даних [15], позначення – мовою оригіналу].

Чинником, який значною мірою впливає на інноваційність та конкурентоспроможність держави, є рівень її економічної свободи. Деякі з вчених вважають, що високі рівні економічної свободи позитивно впливають на економіку країни, а інші поділяють думку, що це негативний чинник.

Одними з найбільш уживаних показників сьогодні є індекс економічної свободи за версією міжнародної організації The Heritage Foundation [13] та показник економічної свободи в світі (The Economic Freedom of the World Index) [20]. Холл Д. і Лоусон Р. [10] провели аналіз понад 400 наукових робіт, присвячених показнику економічної свободи в світі. У більш ніж двох третинах праць було виявлено позитивний вплив

економічної свободи, а менше 4,0 % з них вказують на її негативний вплив. Економічна свобода також пов'язана із загальним процвітанням країни [11] і є важливою для успішної реалізації стартап-проектів у країні. У нашому дослідженні використовувався індекс економічної свободи організації The Heritage Foundation [13].

На рис. 5 показано, що Україна має не дуже високі рівні економічної свободи – 59,0 % від максимального. Тому для подальшого розвитку інноваційності країни нам необхідно працювати над підвищенням рівнів економічної свободи.

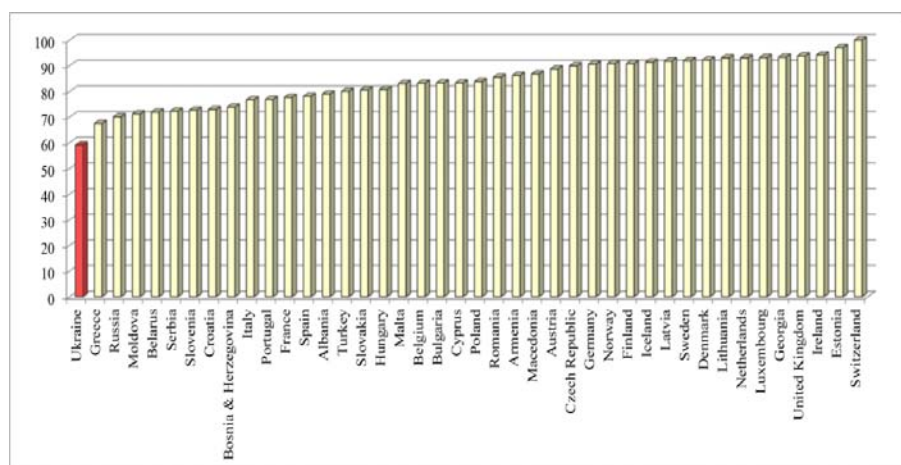

Рис. 5. Позиція України у рейтингу індексу економічної свободи серед країн Європейського регіону, % [побудовано автором обробкою статистичних даних [13], позначення – мовою оригіналу].

Висновки. Отже, доходимо висновку, що за провідними міжнародними індексами у Європейському регіоні країною-лідером є Швейцарія, а в контексті сприятливості бізнес-клімату найкращі умови для розвитку стартап-індустрії створено у Великій Британії. За аналізом індикаторів інноваційного економічного розвитку визначено позиції України у рейтингу країн європейської спільноти – 70,1 % за глобальним індексом конкурентоспроможності, 70,0 % за індексом мережевої готовності; 59,0 % за

індексом економічної свободи та 55,6 % за глобальним індексом інновацій. Встановлено, що внесок України у загальноєвропейську стартап-індустрію складає 2,4 % від загальної кількості стартапів, реалізованих у Європейському регіоні. Таким чином, найбільшу увагу Україні слід звернути на розвиток інноваційних сфер промисловості, інфраструктури та підвищення сприятливості бізнес-клімату для створення успішних наукоємних стартап-проектів.

Список літератури:

1. Дерманська Л. В. Місце України у європейському інноваційному просторі / Л. В. Дерманська // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 59–63.
2. Сушко К. В. Місце України у глобальних економічних рейтингах / К. В. Сушко, О. В. Чернова // Економіка та суспільство. – 2017. – № 9. – С. 110–114.
3. Гальчук А. А. Місце інноваційного потенціалу України в міжнародних економічних рейтингах / А. А. Гальчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 8. – С. 70–72.
4. Власичева В. А. Моделирование зависимости между глобальными индексами для оценки уровня инноваций / В. А. Власичева // Экономический вестник республики Татарстан. – 2011. – № 2. – С. 86–90.
5. Микова Н. С. Анализ систем мониторинга экономики знаний и информационного общества (индекс экономики знаний, индекс электронной готовности и глобальный инновационный индекс) / Н. С. Микова // Интеллект. Инновации. Инвестиции. – 2011. – № 3. – С. 16–22.
6. Бесчастнова Ю. В. К вопросу о глобальном инновационном индексе в зарубежных странах и России / Ю. В. Бесчастнова // Инновационная деятельность. – 2015. – № 1 (32). – С. 10–14.
7. Матушкина Ю. Н. Сравнительный анализ стран мира по индексу глобальной конкурентоспособности / Ю. Н. Матушкина, В. В. Загородских, Е. В. Косолапов // Экономика и управление: проблемы, решения. – 2016. – № (8). – С. 65–68.
8. Писаренко Н. Н. Виміри соціально-економічного розвитку України в міжнародних рейтингах / Н. Н. Писаренко // Водний транспорт. – 2012. – № 3 (15). – С. 141–146.
9. Stansel D. B. An Economic Freedom Index for U.S. Metropolitan Areas / D. B. Stansel // The Journal of Regional Analysis & Policy. – 2012. – № 43 (1). –

С. 3–20.

10. Hall J. C. Economic freedom of the world: an accounting of the literature / J. C. Hall, R. A. Lawson // Contemporary Economic Policy. – 2014. – № 32 (1). – С. 1–19. – DOI:10.1111/coep.12010

11. Глинянская Е. В. Экономическая свобода: сущность и состояние в Украине / Е. В. Глинянская // Проблемы законности. – 2014. – № 125. – С. 113–121.

12. WIPO. Global Innovation Index 2017. Innovation Feeding the World [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4193>. – Назва з екрана.

13. Heritage. Explore the Data [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <http://www.heritage.org/index/explore>. – Назва з екрана.

14. The Global Competitiveness Report 2017–2018 [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>. – Назва з екрана.

15. Global Information Technology Report 2016 [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016>. – Назва з екрана.

16. Startup Ranking [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <http://www.startupranking.com/countries>. – Назва з екрана.

17. Гуманитарные Технологии. Индекс глобальной конкурентоспособности [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info>. – Назва з екрана.

18. Положенцева Ю. С. Управление структурными преобразованиями по индексам уровня жизни: международные аспекты / Ю. С. Положенцева // Известия Юго-Западного Государственного Университета. Серия: Экономика. Социология. Менеджмент. – 2016. – № 1 (18). – С. 40–50.

19. Гуманитарные Технологии. Индекс сетевой готовности [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/networked-readiness-index/networked-readiness-index-info>. – Назва з екрана.

20. Cato Institute. Economic Freedom of the World [Электронный ресурс] : [Сайт]. – Режим доступа: <https://www.cato.org/economic-freedom-world>. – Назва з екрана.

References:

1. Dermanska, L.V. (2013). Mistse Ukrainy u yevropeiskomu innovatsiinomu prostori [The place of Ukraine in the European innovative space]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable development of the economy*, 3, 59–63 [in Ukrainian].

2. Sushko, K.V., & Chernova, O.V. (2017). Mistse Ukrainy u hlobalnykh ekonomichnykh reytynhakh [Ukraine's place in the global economic rankings].

Ekonomika ta suspilstvo – Economics and Society, 9, 110–114 [in Ukrainian].

3. Halchuk, A.A. (2016). Mistse innovatsiinoho potentsialu Ukrainy v mizhnarodnykh ekonomichnykh reitynhakh [Place of innovative potential of Ukraine in international economic rankings]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 8, 70–72 [in Ukrainian].

4. Vlasicheva, V. (2011). Modelirovanie zavisimosti mezhdu global'nymi indeksami dlya otsenki urovnya innovatsiy [Modeling of the correlation between global indices for estimation of the innovation level]. *Ekonomicheskii vestnik respubliki Tatarstan – Economic Bulletin of the Republic of Tatarstan*, 2, 86–90 [in Russian].

5. Mikova, N. (2011). Analiz sistem monitoringa ekonomiki znaniy i informatsionnogo obshchestva (indeks ekonomiki znaniy, indeks elektronnoy gotovnosti i global'nyy innovatsionnyy indeks) [On analysis of information society and knowledge-based economy monitoring systems (knowledge economy index, e-readiness index and global innovation index)]. *Intellekt. Innovatsii. Investitsii – Intelligence. Innovation. Investments*, 3, 16–22 [in Russian].

6. Beschastnova, Y.V. (2015). K voprosu o global'nom innovatsionnom indekse v zarubezhnykh stranakh i Rossii [To the question of the global innovative index in Russia and abroad]. *Innovatsionnaya deyatel'nost' – Innovative activity*, 1 (32), 10–14 [in Russian].

7. Matushkina, Yu.N., Zagorodskykh, V.V., & Kosolapov, E.V. (2016). Sravnitel'nyy analiz stran mira po indeksu global'noy konkurentosposobnosti [A comparative analysis of the countries in the global competitiveness index]. *Ekonomika i upravlenie: problemy, resheniya – Economics and management: problems, solutions*, 8, 65–68 [in Russian].

8. Pysarenko, N. (2012). Vymiry sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v mizhnarodnykh reitynhakh [Indicating of social-economic development of Ukraine in international ratings]. *Vodnyi transport – Water transport*, 3 (15), 141–146 [in Ukrainian].

9. Stansel, D.B. (2012). An Economic Freedom Index for U.S. Metropolitan Areas. *The Journal of Regional Analysis & Policy*, 43 (1), 3–20.

10. Hall, J.C., & Lawson, R.A. (2014). Economic freedom of the world: an accounting of the literature. *Contemporary Economic Policy*, 32 (1), 1–19. doi:10.1111/coep.12010

11. Glynianska, O.V. (2014). Ekonomicheskaya svoboda: sushchnost' i sostoyanie v Ukraine [Economic freedom: nature and situation in Ukraine]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality*, 125, 113–121 [in Russian].

12. *Global Innovation Index 2017. Innovation Feeding the World. WIPO*. Retrieved 7 November 2017, from <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4193>

13. *Explore the Data. Heritage*. Retrieved 12 November 2017, from <http://www.heritage.org/index/explore>

14. *The Global Competitiveness Report 2017–2018*. Retrieved 17 November 2017, from <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018>

15. *Global Information Technology Report 2016*. Retrieved 15 November 2017, from <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2016>

16. *Startup Ranking*. Retrieved 10 January 2016, from <http://www.startupranking.com/countries>

17. *Indeks global'noy konkurentosposobnosti. Gumanitarnye Tekhnologii [Global competitiveness index. Humanitarian Technologies]*. Retrieved 8 November 2017, from <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index/info> [in Russian].

18. Polozhentseva, Yu.S. (2016). Upravlenie strukturnymi preobrazovaniyami po indeksam urovnya zhizni: mezhdunarodnye aspekty [Management of structural transformations by living standards indices: international aspects]. *Izvestiya Yugo-Zapadnogo Gosudarstvennogo Universiteta. Seriya: Ekonomika. Sotsiologiya. Menedzhment – Proceedings of the Southwestern State University. Series: Economy. Sociology. Management*, 1 (18), 40–50 [in Russian].

19. *Indeks setevoy gotovnosti. Gumanitarnye Tekhnologii [Networked readiness index. Humanitarian Technologies]*. Retrieved 9 November 2017, from <http://gtmarket.ru/ratings/networked-readiness-index/networked-readiness-index-info> [in Russian].

20. *Economic Freedom of the World. Cato Institute*. Retrieved 10 November 2017, from <https://www.cato.org/economic-freedom-world>

Стаття надійшла до редакції 16.11.2017р.